

PRZEGLĄD

ROLNICZY, HANDLOWY I PRZEMYSŁOWY

Pismo bezpłatne, wychodzące dwa razy na tydzień

przy

DZIENNIKU WARSZAWSKIM.

N^{ER} 32.

WARSZAWA. — ŚRODA

Dnia 13 (25) Kwietnia 1855 roku.

ŁĄKI I UPRAWA ŁĄK.

Klasyfikacja (rozgatunkowanie) łąk.

Łąki naturalne (właściwe)

(Dalszy ciąg).

4. Łąki, w nizinach nad jeziorami, stawami, rzekami i strumykami, tak wysoko nad powierzchnią wody i nad korytami rzek lub nad łożyskami jezior położone, iż ani zalaniem być, ani też ze spodu wilgoci odebrać nie mogą, ale wyciekami wodnymi tylko się zasilają. Łąki te, jeżeli są wielkie i zarosłe tu i owdzie krzewiną, nazywają się błoniami. Ich zbiór się podwyższa, jeżeli będą skrapiane wodą, mierzwiakami częściami napojoną. Zazwyczaj wydają też jeszcze dwa sprzęty, z których ostatni nie bardzo już obfity, wynoszące razem około 15 do 20 centn. dobrego siana.

5. Łąki położone w nizinach i wystawione powodziom rzek i strumyków szkodliwym, które albo nie zostawiają żadnych umierzwiających części, albo zostawiają szkodliwe, lub też zabierają swym pędem siano i potraw, lub też nareście, którym kry lodu zrywają tratwę i ze sobą porywają. Zbiór ich jest za'ém bardzo rozmaity. Jeżeli powodzie takie przez parę lat ustają, tedy pomnoży się też i wzrost trawy. Można liczyć siana z morga około 8 do 16 cent, które jest dobre.

6. Łąki błotne i bagniste, które przez stósowny dodatek piasku i gliny utrzymałój nabrały stałości. Jeżeli mają położenie wilgotne, są dwu- i trzy-zbiorowe i wydają 20 do 30 centn. siana, które, podług przewagi kwasów, jest lepsze lub gorsze.

7. Łąki błotne i bagniste z mniej utrzymałym gruntem, iż siana z miejsca brać nie można. tylko je na osobne place składać trzeba. Sprzęt łąk takich jest kosztowny, a w latach mokrych wcale niepodobny. Siano samo jest gębezaste i w stosunku do objętości mało wazące. Z morgi zbiera się około 25 do 35 centnarów siana, rozmaitej dobroci.

8. Łąki błotne i murszate z nader cienką powierzchnią, mające spód z rudy łąkowej lub z orsztynu. Są dwu- i trzy-zbiorowe; wydają wiele siana, które atoli jest kwaśne i ostre (przykre).

9. Łąki w nizinach między jeziorami i stawami, nad rzekami i strugami położone, nie doznające wprawdzie powodzi, ale tak nasiąkłe wodą, iż grunt skwaśniał. Są zimne, najczęściej jedno-zbiorowe, i wydają około 10 do 15 centn. siana kwaśnego.

10. Łąki w nizinach między lesistymi górami, już jako orna rola, już jako pastwisko używane, z położeniem przeciw słońcu i ze spodem źródlistym. Należą niekiedy do najlepszych łąk, są często trzy-zbiorowe i wydają 25 do 35 centn. dobrego siana.

11. Łąki w nizinach między polami, które dostateczną mają wilgoć z rosy na wiosnę i z tęgich deszczów, i mniej więcej przy niej się utrzymują, według tego, jak skłonna jest do wilgoci rola i okolica. Trawa na nich rosnąca jest dobra, a zbiera się jęj z morga we dwóch cięciach 15 do 24 centnarów.

12. Łąki między polami, tylko mało od nich niżej położone. Otrzymują swoją wilgoć przez wygonice na nie skierowane, albo przez to, jako też przez właściwą sobie próchnicę, dosyć żyzne. Jeżeli wilgoci nie przybraknie, natenczas wydają w dwóch sprzętach 8 do 15 centnarów dobrego siana.

13. Błonie i murawy, albo właściwie tylko niżej położone miejsca wśród błoni i pastwisk. Są często zupełnie równe i jednozborowe, mało kiedy, albo wcale nigdy nie obławane powodziami, mają tylko płytką powierzchnią i wydają gęstą, lecz krótką i często kwaśną trawę. Z morga zbiera się około 6 do 15 centn. siana.

14. Łąki ogrodowe. Przez cień drzew utrzymują wilgoć, zlewają się też i namierzwiają rozmaitym sposobem. Porost trawy jest bujny, a wydaje w czterech cięciach około 25 centn. siana z morga, które jednak mniejszą ma wartość od polnego, pod gołym niebem zebranego.

16. Łąki górne. Znajdują się na płaszczynach wśród gór lub na górach samych położone, mają grunt bagnisty i dziurkowany; a odbierają swoją wilgoć albo ze źródeł, albo też z powietrza, wciągając ją w siebie jako gąbka. Ponieważ tu drzewa utrzymać trudno, więc te płaszczyny te zamiast łąk używają. Według tego, jaki wysokość góry tworzy klimat, zimniejszy albo cieplejszy, jest też zbiór większy albo mniejszy, a siano gorsze albo lepsze. W ogóle siano to mało jest używane, najczęściej kwaśne i pospolicie jedno tylko cięcie wydające. Z morgi zbiera go się około 8 do 15 centnarów.

16. Łąki górne na pochyłościach gór położone. Miewają płytką, na skałach spoczywającą (przyczepioną) powierzchnię ziemi, dla czego też są niezdolne do obsadzenia drzewami, utrzymują znaczną wilgoć ze szczytów lub wyżej znajdujących się części, do tyła, iż trawa wygodnie rosnąć może. Im takie łąki są wilgotniejsze i czém pomysłuniejsze mają położenie naprzeciw słońcu, tém więcej też i tém lepsze wydają siano. Zbiera się go z morgi we dwóch sprzętach przynajmniej 34 centnary, a

często, jeżeli słońce zbyt mocno dopieka i wilgoci nie dostaje, tylko około 8 centnarów. Jeżeli łąki się znajdują na północnej stronie pochyłości, natenczas wydają często także do 24 centn. siana we dwóch ciężciach, ale siano to małą posiada wartość. Kiedy śnieg za długo na górach spoczywa, tedy łąki są zimne i wydają tylko jeden sprzęt, a w tym około 8 centnarów siana.

(Dalszy ciąg nastąpi).

Chodowla drzew owocowych z nasienia.

(Dalszy ciąg i dokończenie).

Ograniczenie korzeni przyspiesza urodzajność; dla tego najlepiej jest, chcąc się rychlej doczekać owoców z sadzonek wychowanych z nasienia, porozsadzać je do nawozów, do wązkich dołów koło muru i t.p. Z początku rosną one wesoło, wkrótce jednak zatrzymuje się bujny pęd drzewa, a przymus ten skłania je do kwitnienia i wydawania owoców. Doły takie powinny być podobne w swęj istocie do wazonów, wymurowane zatem, lub ograniczone złą zupełnie ziemią, któraby tworzyła niejako martwe granice wstrzymujące dalszy wzrost drzewka.

Obcinanie gałęzi w lecie jest najskuteczniejszym środkiem do przyspieszenia urodzajności, nie powinno być jednak wykonywane na słabych jeszcze i zbyt młodych szczepekach.

Podobnie skuteczne jest tamowanie soków, przez nadcinięcie kory i przez obrączkowanie gałęzi i korzeni za pomocą druta około nich obwiniętego. Niemniej skutecznym jest przyginanie i przywiązywanie w dół gałęzi i korzeni za pomocą druta około nich obwiniętego. Niemniej skutecznym jest przyginanie i przywiązywanie w dół gałęzi, gdy chodzi o to aby drzewko nieplodne rodzić zaczęło.

Ocenienie wartości drzewek otrzymanych z nasienia, podług owoców jakie wydały, jest rzeczą w sadownictwie ważną i trudną. Zdarza się często, że pierwsze owoce są mniej dobre od następnych lub przeciwnie, wypada zatem czekać najmniej na trzy zbioru owoców z każdego drzewka zanim się o wartości jego wyrzeczę. W ocenieniu owoców, wypada zasięgnąć rady znawców i smakoszy owocowych; sam bowiem pielęgnujący drzewka, bardziej je miłuje w miarę trudów, pracy i cierpliwości wychodowaniu ich poświęconej, niżeli w miarę dobroci ich owoców. W wyborze drzewek te odmiany powinny mieć pierwszeństwo, które najlepiej znoszą klimat swęj okolicy, a prócz dobrego smaku, odznaczają się jeszcze budową, barwą i wielkością owocu taką, jaka najwięcej jest poszukiwana. Drzewka, których owoce nie posiadają przymiotów poszukiwanych w handlu, służą za doskonałe dziczki do szczepienia na nich gatunków, które jako najlepsze, wyłącznie lub najwięcej w sadzie rozmnożone być mają.

Van Mons siewał zawsze pierwsze tylko nasienie każdego pokolenia szczepów, skoro te tylko rodzić zaczęły, i znowu brał nasiona z pierwszych owoców tych nowych szczepów z nasienia wyprowadzonych, a to przez kilka po sobie idących pokoleń, z tegoż samego początkowo nasienia pochodzących, zanim nareszcie powiodło mu się otrzymać drzewka nasienne, których owoce były zupełnie zadawalniające. W tym zamiarze siał nasienie nie tylko z drzewek dobrych i szlachetniejszych,

ale i z tych, które dzieckami się stały i mniej dobre wydawały owoce. Uwilność i cierpliwość Van Monsa zostały w końcu najpomyślniejszym uwieńczonym skutkiem. Wszyscy zaś prawie handlujący ogrodnicy porzeczają już zwykle na odmianach powstałych z pierwszego sianego pokolenia; wybór zatem jednego lub drugiego sposobu sam sobie każdy zrobić powinien, kto własnych nowych i dobrych odmian owocowych dochować się zechce.

W końcu krótkiego rysu teorii Van Monsa, którą starałem się tu skreślić, pozwalam sobie jeszcze zrobić parę małych uwag dla czytelników, którzy ten artykuł cierpliwie czytali. Zdanie, jakoby tylko ludzie łagodnego charakteru i spokojnego umysłu skłonni byli do pielęgnowania roślin z zamiłowaniem, zdaje mi się mylnem. Mnogie doświadczenia lekarzy i ludzi cierpiących dowodzą przeciwnie, iż właśnie pielęgnowanie roślin ma w sobie coś łagodzącego smutki, uspokajającego cierpienia, coś dobroczynnie wpływającego na ludzi namiętnych i gniewliwych. Północne narody, mniej namiętne od południowych, ale ostrzejszego charakteru i mniej wesołe, mają jakby już z natury większy pociąg niż narody południowe do pielęgnowania roślin. Nie dziw, że z rozpowszechnieniem się kultury i wygod, rozpowszechnia się też między ludźmi uboższymi i mniej ukształconymi chów roślin w wazonach. Chów kwiatów jest rzeczą rozrywki i ozdoby, chów zaś drzewek owocowych w wazonach jest zarazem rozrywką i pożytkiem, a wielką podaje sposobność do robienia naukowych doświadczeń. Staraniem przeto każdego zajmującego się wychowaniem młodzieży lub uobyczajaniem ludzi powinno być wpajane zamiłowanie do sadownictwa, tym mianowicie ludziom, którzy albo charakterem swym zdradzają skłonność do występków i próżniactwa, albo się już nawet złem życiem odznaczyli. Sadownictwo i w ogóle ogrodnictwo nie jest li rzeczą pożytku, lecz prawdziwym środkiem do uobyczajania i do odzwyczajania od lenistwa.

Ostry nasz klimat odmawia nam wielu drzew owocowych, które w Niemczech, Austrii i Węgrzech bardzo pomysłnie chodowane być mogą. Szklarne przeto ogrodnictwo w inspektach i chłodnych cieplarniach, podobnie jak wazonowe sadownictwo są u nas potrzebą wskazane. Chów w wazonach drzew owocowych karłowatych daje sposobność do otrzymania owoców dużo wcześniej lub o wiele później, w zimie zatem i na wiosnę; dozwala też chodowania migdałów, kasztanów i lepszych winogron niżeli je można wypielęgnować pod gołym niebem w klimacie naszym. Sadownictwo wazonowe jest w zimie niekosztowną rozrywką na wsi i pożytecznym zatrudnieniem, mniej niż inne wymagającym nauki; zasługuje przeto, ze wszech miar, aby mu większą niż dotąd w kraju naszym poświęcono uwagę. Zabawkowe i dziecinne prawnie z początku, mogłoby stać się źródłem do czerpania mnogich wiadomości ogrodniczych, których ani wyczytać, ani z teorii samęj nabyć nie można.

Zaspokojenie tak drobnych i misternych potrzeb, mogłoby się wydawać śmieszne i pogardliwe w obec innych większych i nagłych potrzeb rolnictwa naszego lub życia wiejskiego. Wszelako, czyniąc zawsze zadosyć tylko potrzebom wielkim, utylnym i nagłym, a gardząc przedsięwzięciami cichymi i w dalekiej dopiero wdzięczności przyszłości, zostawiamy następującym po nas pokoleniom najczęściej próżnię tylko w zawodach naszych. A jednakże, prace i doświadczenia same przez się mało znaczne, wykonywane i powtarzane przez ludzi nie ma-

jących żadnej pretensji do uczoneści ani do wielkiego talentu, przez skromne nawet kobiety, prace zatem ludzi nie naukowych, posłużyły nieraz uczonej inności krajów za podstawę do wyprowadzenia z nich wniosków i utworzenia teorii, których świetność i wpływ ich dobroczynny podziwiamy, ani się domyślając, z jak skromnych źródeł początek swój wzięły. Niesprawiedliwością byłoby zarzucać naszym uczonej brak współzawodnictwa z zagranicznymi ich kolegami; gdyż umiejętności przyrodzone są więcej niżeli którekolwiek inne podobne do wielkiej rzeki, która czerpie swe wody z tysiąca źródeł nieznacznych. Im obficiej i żywiej płynie w którym kraju te źródła, z których powstaje wielki strumień umiejętności, tym więcej z niego pożytku, tym więcej powstaje uczonej ludzi i prac wielkiej wagi dla teorii i praktyki. Daj Boże, aby i nasi uczeni byli jak najrychlej w możności zasilać się doświadczeniami i spostrzeżeniami zrobionymi i udzielonemi im w kraju. Daj nam Boże Van Monsów i ich wytrwałość.

J. B. R.

CHODOWANIE (UPRAWA) ROŚLIN

w szczególności.

(Dalszy ciąg.)

Rośliny groszkowe (strączkowe.)

4) Uprawa roli.

Na niektórych gruntach przytłumiają chwasty groch tak dalece, a mianowicie przez polną gorczycę, że plon jego znacznie się umniejsza; jednorazowa uprawa jest tu zatem niewystarczająca. Grunt klasy czwartej i piątej, jeżeli się na nim polna gorczyca rozplenita, należy więc przez stosowne zmianowanie, albo też przez tęgą órkę i włóczkę, przez uprawę grochu rzędową, która się potem obradła, uwolnić od tego chwastu. Wprawdzie lubi groch kruchą i czystą glebę, jednak nie tyle sypką jakby to na niektórych gruntach sprawiła 2—3-razowa wiosenna uprawa, mianowicie podczas wysuszających wiatrów wykonana. Jednorazowy podór na zimę, a potem odwrócenie go z pozimku, wystarczy pod groch na roli, która wprzód zboże kłoskowe rodziła. Jeżeli zaś następuje groch wprost po roślinach okopowych, albo po jęczmieniu, którego rośliny okopowe poprzedzały, tedy jednorazowa órka dostateczną będzie. Są też jednak gatunki gruntu, które pod groch raz tylko orszę potrzeba, a do tych należy: ubogi grunt ilowaty, którego ostrość mrozu ani w skibach nie skruszy, ale zawarta w nim mokość do tworzenia brył się przyczyni, osobliwie, gdy w czasie wilgotnym orać się będzie. Zdawna zaperzony grunt trzeba podorać i odwrócić na zimę i dopiero na spozimku zorać raz jeszcze pod siew. Grunta mocne glinowe, mokre i położone nisko, podoruje się w jesieni, włóczy i odwraca na wiosnę, i dopiero potem orze się na siew. Jeżeliby przez tę uprawę siew się opóźnił, trzeba zasiać grochu rychłego.

5) Czas siewu i ilość wysiewu.

Im lżejszy jest grunt, tym rychlej siał trzeba; na gruntach ciężkich później siał można. Jeżeli mokość lub mróz zasiew opóźnia, trzeba siał groch rychły. Na gruntach lekkich można groch przyorywać, na ciężkich i tegich zaś tylko się przywłóczy. W marcu, a najdalej w kwietniu, powinien być groch zasiany. Rychły siew najskuteczniejszy jest przeciw chwastom i miodunce. Grochu wysiewa się na morgę, (według tego jaki jest grunt, i według tego, czy się uprawia dla ziarna lub słomy), 1—1½ szefla. Z resztą zbyt rzadko nigdy siał nie trzeba, a zaś za gęsty siew usprawiedliwić tylko można, chcąc tym sposobem stłumić chwasty, osiągnąć lepszą paszę, albo też chcąc przysposobić grunt pod żyto. Groch do siewu często zmieniać należy. Pospolicie przywłóczy się groch tylko, a podoruje na gruntach lekkich, czystych i głęboko uprawnych. Głębiej nad 2 cale nigdy groch przykrytym być nie powinien,

6) Pielęgnowanie siewu.

Jeżeli groch nie nadto jest zachwaszczony, tedy go plęć można; w najgorszym atoli razie najlepiej będzie skosić niedojrzały i spaść na zielono, lub obrócić na siano. Jeżeli zaś ciągle kwitnie, niezawijając stręków, tedy trzeba pościć mu czubki batem (biczem lub czym innym). Nagipsowanie grochu jest niekiedy bardzo skuteczne; atoli musi nastąpić w kwietniu lub na początku maja. Potrzeba gipsu na morgę 50—180 funtów, według tego jaki jest grunt.

7) Sprzęt i plon.

Ze sprzętem grochu nie trzeba nigdy czekać tak długo aż dojrzeje zupełnie i słoma uschnie, przeto bowiem straciłoby się wiele ziarna, słoma stałaby się gorszą na paszę i gruntby stwardł nie mając już ocienienia. Zaczyna się sprzątać groch wtenczas, kiedy większa część stręków dojrzeje; ale i w tym razie ostrożnie się z nim obchodzić należy, aby nie psuła się słoma i nie sypało ziarno. Gdy zaś groch dostatecznie już wysechł, co się osiąga przez kilkakrotne przewracanie, tedy go zwieźć można. Jako plon liczy się powszechnie 6te ziarno, co uczyni na morgę około 4—20 wiertel, ziarna, a 15—20 centaarów słomy. Na wiertel omłotu wypadnie około 300 funtów słomy, czyli grochowi.

Wyka.

Pomyślnie zebrana wyka wyborną daje paszę. Ziarno chętnie pożywają i owce i konie; do tuczenia bydła trzeba je wszakże ześrótować, a wtenczas będzie lepsze jak groch. Wykę sieje się i na paszę zieloną i na zieloną mierzwę; w razie ostatnim musi mieć nader niską cenę.

1) Klimat i grunt.

Wyka bardziej jeszcze lubi niż groch miernie wilgotny klimat i wilgotny grunt. Dla sporszego wzrostu zaś i ostrzejszy klimat od grochu. I co do gruntu, kontentuje się wyka lichszym, i udaje się nawet na mokrej, zakwaszonej roli, gdzie jako roślina pośradnia między zbożami kłoskowymi nader jest wyborna. (D. c. n.)

